

ISSN: 2147-1053

**BANKA VE FİNANS
HUKUKU DERGİSİ**
JOURNAL OF BANK AND FINANCE LAW

**(PROF. DR. ALİ NECİP ORTAN'A
ARMAĞAN)**
(2. CİLT)

Üç Ayda Bir Yayınlanır

This journal is a peer reviewed journal published four times a year.

Cilt: 8/Sayı: 32
Volume: 8/Issue: 32
Yıl/Year: 2019



TR Dizin Hukuk Veri Tabanında Dizinlenmektedir



- Araştırma Makalesi -

**#TİCARİ UYUŞMAZLIKLARDA ZORUNLU ARABULUCULUK
VE UYGULANABİLİRLİĞİ***

(MANDATORY MEDIATION AND APPLICABILITY IN COMMERCIAL DISPUTES)

Av./Atty. Hicret DOĞU
Arş. Gör./Res. Asst. Hakkı Mert DOĞU*****

ÖZ

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri olan arabuluculuk, ülkemizde son zamanlarda oldukça yaygın hâle gelmiştir. Birçok hukuki uyuşmazlıkta zorunlu olan arabuluculuk süreci, yargılamanın daha hızlı yürütülmesi ve mahkemelerin iş yükünün azaltılması amacını da beraberinde getirmektedir. Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk sürecinin işlemeye başlaması da bu müessesenin uygulama alanının kapsamını ortaya koymaktadır.

Makalede öncelikle arabuluculuk ve arabuluculuk sürecine ilişkin genel bilgiler verilmektedir. Ardından ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk ve bunun uygulanabilirliği üzerine bazı değerlendirmeler yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Arabuluculuk, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, Ticari Dava, Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 27.11.2019 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 20.12.2019 tarihinde birinci hakem; 28.12.2019 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** Konya Barosu, hicretkizilkaya@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-3518-3586

*** KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı, mert.dogu@karatay.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4695-9623

Bu makaleye atıf için; DOĞU, Hicret, DOĞU, Hakkı Mert, “Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk ve Uygulanabilirliği”Banka ve Finans Hukuku Dergisi, Cilt No.: 8, Sayı No.: 32, 2019, Prof. Dr. Ali Necip Ortan’a Armağan, s. 2231-2258.

ABSTRACT

Mediation, which is one of the alternative dispute resolution methods, has become common in our country recently. The mediation process, which is mandatory in many legal disputes, brings with it the aim of conducting the proceedings faster and reducing the workload of the courts. The commencement of the mandatory mediation process in commercial disputes also reveals the scope of application of this institution.

In this article, firstly, general information about mediation and mediation process is given. Subsequently, some assessments are made on compulsory mediation in commercial disputes and its applicability.

Keywords: *Alternative Dispute Resolutions, Mediation, Law on Mediation in Legal Disputes, Commercial Case, Mediation in Commercial Disputes*

GİRİŞ

Hukuki ilişkide taraflar arasında bir uyuşmazlık çıktığında, bu uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olarak başvurulabilecek ilk yol dava yoludur. Taraflardan biri ilgili uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması için dava açmak suretiyle mahkemeye başvurmuştur. Ancak her uyuşmazlığın mahkemelerde çözülmek istenmesi, mahkemelerin iş yükünü arttırdığı gibi buna bağlı olarak yargılama hızını da düşürmektedir. Bu sebeplerden ötürü mahkeme yargılamasına alternatif olması amacıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yolları öngörülmektedir. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarında, birçok uyuşmazlık mahkemelere taşınmadan önce çözüme kavuşması için tarafları bir araya getirmektedir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları uzlaştırma, hakem bilirkişi, vakia saptayıcılığı, tarafsız ön değerlendirme, kısa duruşma vb. şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu çözüm yollarından özel hukuk açısından en önemlisi ise arabuluculuktur. Birçok hukuki uyuşmazlığın çözümünde arabuluculuk müessesine başvurulması mümkün olduğu gibi bu çalışmanın konusunu oluşturan ticari uyuşmazlıklar açısından da belirtilen yöntemin tercih edilmesi mümkündür.

Çalışmada ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk ile bunun uygulanabilirliği sorunu üzerinde durulacaktır. Bu kapsamda ilk olarak arabuluculuk kavramı ile arabuluculuk süreci hakkında genel bilgiler

verilecektir. Daha sonra ticari uyuşmazlıklar bakımından öncelikle ticari dava kavramı ve ardından da ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk ile zorunlu arabuluculuğun ticari uyuşmazlıklar açısından uygulanabilirliği meselesi tartışılacaktır.

I. ARABULUCULUK KAVRAMI VE ARABULUCULUK SÜRECİ

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk ve uygulanabilirliği meselesine geçmeden önce arabuluculuk kavramı ve arabuluculuk sürecine ilişkin genel bilgiler verilmektedir.

A. Arabuluculuk Kavramı

Arabuluculuk kavramı başlığı altında arabuluculuğun tanımı, arabuluculuğun konusu ve arabuluculuğun temel ilkeleri üzerinde durulmaktadır.

1. Arabuluculuğun Tanımı

Arabuluculuk, aralarında hukuki bir uyuşmazlık bulunması durumunda tarafları bir araya getirmek suretiyle onların uyuşmazlığa ilişkin olarak müzakerelerde bulunması, bu sayede de kendilerinin çözüm üretmesi olanağını sağlamak amacıyla uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tanımlanmaktadır¹. 6325 Sayılı Hu-

¹ Benzer tanımlar için bkz., Kıyak, Emre (2018). *Dönüştürücü Arabuluculuk-Problem Çözücü Arabuluculuk ile Uyumlaştırılması*, Seçkin Yayıncılık. Bası 1, Ankara, s. 55 vd.; Tanrıver, Süha (2006). "Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 64, s. 165, (Arabuluculuk); Yıldırım, Ferhat (2006). "Türk Hukuk Sisteminde Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk". *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(3), s. 751, (Arabuluculuk); Ersen Perçin, Gizem (2011). "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri". *PPIL*, 31(2), s. 185; Kavasoğlu, Abdurrahman (2010). "Alman Usul Hukukunda Uyuşmazlıkların Mahkeme Dışı Çözüm Yolları ve Mediation". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LXVIII (1-2), s. 206; Özbay, İbrahim (2006). "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri". *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, X (3-4), s. 465; Oğuz, Özgür (2016). *Türk İş Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*. Legal Yayıncılık, Bası 1, İstanbul, s. 37; Karacabey, Kürşat (2016). "Zorunlu Arabuluculuğun Hukukun Temel İlkelerine Aykırılığı ve Uygulanabilirliğine Dair Sorunlar". *Ankara Barosu Dergisi*, 2016/1, s. 458-459; Ka-

kuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun² 2. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde arabuluculuk *“Sistemik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi”* şeklinde tanımlanmaktadır. 26.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren Alman Arabuluculuk Kanunu'nun (Mediationsgesetz) *“Tanımlar”* başlığını taşıyan birinci maddesinin birinci fıkrasında (§ 1/1) arabuluculuk kavramı *“Tarafların bir veya birden fazla arabulucunun yardımıyla isteğe bağlı ve bağımsız olarak aralarındaki uyuşmazlığı anlaşarak (dostane bir şekilde) çözmek istedikleri gizli ve sistemli bir süreçtir.”* şeklinde tanımlanmaktadır³. Her iki tanım açısından durum değerlendirildiğinde Alman Arabuluculuk Kanunu'ndaki tanımın, HUAK'ye göre daha sade ve öz bir tanım olduğu görülmektedir. HUAK'deki arabuluculuk tanımı, kanaatimizce söz konusu

ya, Sedat (2018). “7036 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu Çerçevesinde Bireysel İş Uyuşmazlıklarında Zorunlu Arabuluculuk”. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XXII (1-2), s. 217; Kurt, Resul (2016). “İş Yargısında “Arabuluculuk”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 135, s. 408; Bölten, Kerim, “Uzlaşma ve Arabuluculuk Yöntemlerinin Örf ve Adet Hukuku ve Kıta Avrupası Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi”. Legal Hukuk Dergisi, 14(157), s. 190; Şahin, Tuğçem/Çelik, Yasin/Ruhi, Ahmet Cemal (2018). Hukuki Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Rehberi. Bası 1, Ankara, s. 29; Işık, Olcay (2011). “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Arabuluculuk Yönteminin Diğer Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ile Karşılaştırması”. Terazi Hukuk Dergisi, 6(64), s. 18, (Arabuluculuk).

² Bundan sonra HUAK şeklinde ifade edilecektir.

³ Çeviri için bkz., Özbay, İbrahim/Çelt, Damla Özden (2018). “Alman Arabuluculuk Kanunu (Mediationsgesetz; Mediation Act)”. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XXII (1-2), s. 148. Alman Hukuku'nda arabuluculuk için ayrıca bkz., Yılmaz, Dilşat (2012). “Türk ve Alman İdare Hukukunda Arabuluculuk ve Sulhe İlişkin Düzenlemeler”. Terazi Hukuk Dergisi, 7(70), s. 93-94, (Arabuluculuk).

İsviçre Hukuku açısından arabuluculuk faaliyetleri için bkz., Işık, Serpil (2019). “İsviçre'de Hukuk Uyuşmazlıklarının Alternatif Yollarla Çözülmesi Kapsamında Tahkim ve Arabuluculuk ile İsviçre Odaları Tahkim Kurumunun Önerdiği İsviçre Ticari Arabuluculuk Kurallarına Genel Bir Bakış”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(2), s. 456-457, (Genel Bakış).

kurumu daha ayrıntılı bir şekilde ele alarak ortaya koymaktadır. Bu noktada Türk Hukuku açısından arabuluculuğun, değerlendirici arabuluculuğa yaklaşan bir modelin tercih edildiği söylenebilir⁴. Avusturya Hukuk Uyuşmazlıkları Arabuluculuk Federal Kanunu'nun (Zivilrecht Mediation Gesetz) birinci maddesinin birinci fıkrasında (§ 1/1) arabuluculuk tanımı ise “*Arabuluculuk, gönüllülük ilkesine dayanan, taraflardan her birinin uyuşmazlığın çözümünde üzerine sorumluluk aldığı, tarafsız ve uzman aracı tarafından bilinen yöntemlerin uygulanması ile taraflar arasında iletişim sağlamayı hedefleyen, sistematik olarak teşvik eden bir yöntemdir.*” biçimde ifade edilmektedir⁵.

Arabuluculuk kavramıyla doğrudan ilgili olan arabulucu ise HUAK'nin 2. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde “*Arabuluculuk faaliyetini yürüten ve Bakanlıkça düzenlenen arabulucular siciline kaydedilmiş bulunan gerçek kişi*” şeklinde ifade edilmektedir⁶. Tanıma bakıldığında öncelikle arabulucu olmak isteyen kişilerin arabulucular siciline kayıtlı olmaları gerektiği sonuca ulaşılmaktadır. Ayrıca sadece gerçek kişiler arabulucu olup tüzel kişilerin arabulucu olmaları mümkün değildir.

Arabulucunun, uyuşmazlığa ilişkin olarak karar verme yetkisi yoktur; o sadece tarafları bilgilendirerek ve irtibatlarını sağlayarak tarafları desteklemektedir⁷. Arabulucunun uzman bir kişi olmakla birlikte tarafsız

⁴ Korkmaz, Fahrettin/Kıyak, Emre (2018). “7036 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunuyla 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununda Getirilen Değişikliklerin Değerlendirilmesi”. İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1), s. 35; Kıyak, s. 114 vd.

⁵ Çeviri için bkz., Yıldırım, Ferhat (2015). “Avusturya Hukukunda Hukuk Uyuşmazlıkları Arabuluculuk Federal Kanunu”. Terazi Hukuk Dergisi, 10(102), s. 108, (Çeviri). Ayrıca bkz., Eidenmüller, Horst/Wagner, Gerhard (2015). Mediationsrecht. 1. Aufl., Köln, Rn. 6, s. 3-4; Özumcu, Seda (2015). “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Sürecinde Aktif Dinlemenin Rolü ve Önemi”. Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(133-134), s. 10-11, (Aktif Dinleme).

⁶ Alman Arabuluculuk Kanunu'nda arabulucu tanımı içerisinde, arabulucunun karar verme yetkisi olmayan bağımsız ve tarafsız bir kişi olduğu ifadelerine yer verilmiştir.

⁷ Özbek, Mustafa. (2014). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarına Genel Bir Bakış”. Erden Kuntalp'e Armağan, Cilt I, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, s. 272, (Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları); Şipka, Şükran (2007). “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı'nın Değerlendirilmesi”. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(12), s. 165; Tanrıver, Süha (2006). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Arabuluculuk Kurumuna Hukukî ve Sosyolojik Bir Bakış”. Fikret Eren'e Armağan, Anka-

olması da gerekmektedir⁸. Arabulucu, tarafları anlaşmaları noktasında zorlayamaz⁹. Arabulucu uyuşmazlığa ilişkin olarak çözüm önerisi getirebilmekte ve bu durum arabuluculukta, sadece yöntemin yürütülmesinin öngörüldüğü kolaylaştırıcı modelden, uyuşmazlığa ilişkin çözüm önerilerinin sunulduğu değerlendirici modele yaklaşıldığını göstermektedir¹⁰.

2. Arabuluculuğun Konusu

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 2. maddesinin birinci fıkrasında arabuluculuk faaliyetinin konusu düzenlenmektedir. Madde “*Bu kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. Şu kadar ki, aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.*” şeklindedir. Bu düzenlemeye göre arabuluculuk, yabancılık unsurları taşıyanlar da dâhil olmak kaydıyla tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıkları için geçerli olup kamu hukuku uyuşmazlıklarında söz konusu değildir¹¹. Bununla birlikte HUAK'nin 17. maddesinin (d) bendinde 12.10.2017 tarihinde yapılan değişiklikle uzlaşma kapsamına

ra, s. 827-828, (Sosyolojik Bir Bakış); Uyumaz, Alper/Erdoğan, Kemal (2013). “Aile Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları”. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17, S.1, 2015, s. 129; Özmumcu, Seda (2013). “Arabulucunun Rolü Kolaylaştırıcı ve Değerlendirici Arabuluculuk”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, LXXI (1), s. 1387-1388, (Arabulucunun Rolü); Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru (2011). “Fikrî Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk”. İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(2), s. 194; Işık, s. 18, (Arabuluculuk); Eidenmüller/Wagner, Rn. 11, s. 5; Kvasoğlu, s. 206; Özbay, s. 465; Kaya, s. 218; Oğuz, s. 38 vd.; Şahin/Çelik/Ruhi, s. 30.

⁸ Bkz., Castillejo y Peetsch, Rain Isabel Fernandez de (2018). “Familien-Mediation in Deutschland und die Besonderheiten grenzüberschreitender Fälle”. Uluslararası Arabuluculuk Sempozyumu, Ed: Ferhat Yıldırım, Ankara, s. 13.

⁹ Bkz., Özgenç, Nuri Berkay (2015). Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma. Bası 1, İstanbul, s. 58; Şahin/Çelik/Ruhi, s. 30; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları, s. 252.

¹⁰ Kolaylaştırıcı ve değerlendirici arabuluculuk kavramları için bkz., Albayrak, Hakan (2018). “Eşitlik ve Tarafsızlık İlkelerinin Zorunlu Arabuluculuk Bağlamında Yeniden Değerlendirilmesi Zorunluluğu”. GAUN JSS, 17, Özel Sayı, s. 17 vd., (Eşitlik ve Tarafsızlık).

¹¹ Bkz., Yıldırım, Arabuluculuk, s. 751; Kıyak, s. 57-58.

girmeyen bir suçla ilgili olarak hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculuğa konu edilmesi mümkün hâle gelmiştir¹². Ayrıca ilgili düzenlemeyle arabuluculuk uygulamasına getirilen bir diğer sınırlama ise aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar bakımındandır (HUAK Md. 1/2). Bu türlü uyuşmazlıklarda da arabuluculuğa gidilemez.

Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri velayet, tedbir ve iştirak nafakaları gibi kamu düzenini ilgilendiren ve hâkim tarafından res'en karar verilen durumlarda arabuluculuğa başvurulması mümkün değildir¹³.

3. Arabuluculuğun Temel İlkeleri

Arabuluculuk faaliyeti, birtakım temel ilkeler etrafında şekillenmektedir. Bu ilkeler gizlilik, gönüllülük ve eşitlik ilkesidir. Bu kapsamda arabuluculuğun temel ilkeleri üzerinde bazı değerlendirmeler yapılmakta ve ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk açısından bu ilkelerin yansımalarının ne şekilde ortaya çıkacağı tespit edilmeye çalışılmaktadır.

a. Gizlilik İlkesi

Gizlilik ilkesi, arabulucu ile tarafların bir araya gelmesi neticesinde özellikle arabulucunun uyuşmazlığa ilişkin olarak öğrendiği birtakım bilgilerin ya da toplantı esnasında uyuşmazlığı çözümüne ilişkin ileri sürülen tekliflerin üçüncü kişilerle paylaşılmamasını ifade etmektedir¹⁴. HUAK'nin 4. maddesinin birinci fıkrasında "*Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça arabulucu, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde kendisine sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi ve belgeler ile diğer kayıtları gizli tutmakla yükümlüdür.*" denilerek gizlilik ilkesi vurgulanmakta-

¹² Bkz., Korkmaz/Kıyak, s. 42-43.

¹³ Bkz., Bozdağ, Gonca Gülfem (2016). "Arabuluculuk ve Arabuluculuğun Ebeveynler Arasındaki Uluslararası İhtilaflarda Uygulanabilirliği". Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XX (1), s. 104; Uyumaz/Erdoğan, s. 157.

¹⁴ Bkz., Akbulak, Yavuz (2018). "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk". Legal Hukuk Dergisi, 16(181), s. 384-385; Oğuz, s. 16 vd.; Şahin, Çağatay Serdar (2018). "İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk Uygulaması". Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15(2), s. 80; Kıyak, s. 64; Yıldırım, Arabuluculuk, s. 752.

Gizlilik ilkesi noktasında ayrıntılı bilgi için bkz., Erginer, Umut Ozan (2017). "Arabuluculuk ve Gizlilik". Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(9), s. 80 vd.; Gedik, Doğan (2018). "Arabuluculukta Gizliliğin İhlali Suçu". Terazi Hukuk Dergisi, 13(148), s. 99 vd.

dır. Alman Arabuluculuk Kanunu'nun 4. maddesinde (§ 4) düzenlenen “Sır Saklama Yükümlülüğü”nün gizlilik ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁵.

Gizlilik ilkesi ilk bakışta sadece arabulucular için geçerli bir ilkeymiş gibi görünse de bu ilkenin uygulama kapsamında taraflar ve toplantıya katılan diğer kişiler de girmektedir. HUAK'nın 4. maddesinin ikinci fıkrasında söz konusu durum “*Aksi kararlaştırılmadıkça taraflar ve görüşmelere katılan diğer kişiler de bu konudaki gizliliğe uymak zorundadırlar.*” şeklinde emredici bir kuralla belirtilmektedir.

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk açısından gizlilik ilkesi, özellikle tarafların ticari sırları noktasında önem arz etmektedir. Tarafların ticari sırlarının gizli kalması ve üçüncü kişilere açıklanmaması gerekliliği kendisini, arabuluculuk sürecinde hem arabulucu hem de karşı taraf bakımından göstermektedir. Ayrıca tarafların ticari itibarlarının korunması ve ticari imajlarının sarsılmaması için de gizliliğin sağlanması yerinde olur¹⁶.

2. Gönüllülük İlkesi

Gönüllülük ilkesi, arabuluculuk faaliyetinin tamamında tarafların iradi olarak hareket etmeleridir. Başka bir ifadeyle tarafların, kendi istekleriyle arabulucuya başvurmaları, süreci devam ettirmeleri ya da süreci sona erdirmeleri noktasında bağımsız olmalarını ifade eder¹⁷. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği'nin¹⁸ 5. maddesinin birinci fıkrasında gönüllülük ilkesi “*Taraflar, arabulucuya başvurmak, süreci devam ettirmek, sonuçlandırmak veya bu süreçten vaz-*

¹⁵ Sır saklama yükümlülüğü açısından bkz., Yazıcı Tıktık, Çiğdem (2013). Arabuluculukta Gizliliğin Korunması. Bası 1, İstanbul, s. 55 vd., (Gizlilik).

¹⁶ Konuya ilişkin ayrıca bkz., Tuncer, Zeynep (2016). “Arabuluculuğun Ticari Uyuşmazlıkların Çözümüne Sunduğu Avantajlar ve Bu Avantajların Etkin Kullanımına İlişkin Öneriler”. Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(2), s. 77; Eler, Tuba (2019). Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, s. 27.

¹⁷ Bkz., Ekmekçi, Ömer/Özekes, Muhammet/Atalı, Murat (2018). Hukuk Uyuşmazlıklarında İhtiyari ve Zorunlu Arabuluculuk. Bası 1, İstanbul, s. 25; Durak, Yasemin (2013). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olan Arabuluculuk ve Medeni Hukuktaki Görünümü”. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(2), s. 59-60; Karacabey, s. 464; Akbulak, s. 384; Oğuz, s. 14; Yıldırım, Arabuluculuk, s. 753.

¹⁸ Bundan sonra HUAKY şeklinde ifade edilecektir.

geçmek konusunda tamamen serbest olup, öncelikle uyuşmazlığı arabuluculuk yoluyla sonuçlandırma konusunda anlaşılır. Taraflar, bu sürecin içine zorla dâhil edilemeyecekleri gibi her aşamada uyuşmazlığı arabuluculuk yoluyla çözmekten de vazgeçebilirler.” şeklinde açıklanmaktadır.

Ticari davalarda zorunlu arabuluculuk, gönüllülük ilkesinin istisnasını oluşturmaktadır. Ancak bu durum sadece arabuluculuğa başvuru da kendisi göstermektedir.

3. Eşitlik İlkesi

Arabuluculuk müessesesinde tarafların hem arabuluculuğa başvuru hem de arabuluculuk sürecine başvurulduktan sonra sürecin işlemesi ve devamı noktasında eşit hakları vardır¹⁹. Taraflara bu süreç içerisinde eşit davranılması, uyuşmazlığın çözümü açısından da olumlu sonuçların alınmasına yardımcı olur.

Eşitlik ilkesi hem HUAK hem de HUAKY’de eşitlik ilkesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Örneğin HUAKY’nin 5. maddesinin ikinci fıkrasında “*Taraflar gerek arabulucuya başvururken gerekse süreç boyunca eşit haklara sahiptirler. Taraflardan biri arabuluculuk sürecinin dışında bırakılmayacağı gibi söz hakkı da diğerine göre kısıtlanamaz.*” şeklindeki düzenleme eşitlik ilkesini vurgulamaktadır.

Ticari uyuşmazlıklarda arabuluculukta eşitlik ilkesi gereği tarafların ticari kimlikleri ve ticari hayattaki yerleri, arabuluculuk sürecinde eşit haklara sahip olmalarının önüne geçmemelidir. Küçük ölçekli bir işletme ile büyük ölçekli bir işletmenin arabuluculuk sürecinde eşit haklara sahip olup değerlendirmelerin buna göre yapılması, eşitlik ilkesinin göstergesidir.

B. Arabuluculuk Sürecine İlişkin Genel Bilgiler

Taraflar, HUAK’nin 13. maddesinin birinci fıkrasına göre dava açılmadan önce veya dava görülmeğe başladıktan sonra arabulucuya başvurabilirler. Davanın görülmesi esnasında arabulucuya başvurabil-

¹⁹ Bkz., Çiçek, Mustafa (2018). İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk. Seçkin Yayıncılık, Bası 1, Ankara, s. 40; Özmumcu, Seda (2019). “Arabuluculukta Tarafsızlık İlkesinin Görünümü ve Etik Kurallar Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(1), s. 267, (Tarafsızlık İlkesi); Albayrak, Eşitlik ve Tarafsızlık, s. 17 vd.; Yıldırım, Arabuluculuk, s. 754; Uyumaz/Erdoğan, s. 131.

mek için tarafların bu konuda anlaşmaları gerekmektedir. Dava devam ederken her aşamada arabulucuya başvurmak mümkün olmakla birlikte bunun ön inceleme aşamasında yapılması daha uygundur²⁰. Arabuluculuğa ön inceleme aşamasında başvurulmasıyla birlikte tahkikat aşamasında yapılacak olan olası masrafların önüne geçmek mümkün hâle gelir. Ayrıca yargılama henüz başlamadan arabuluculuk yolunun tercih edilmesi zamandan da tasarruf sağlar. Bunun dışında mahkeme de tarafların arabulucuya başvurabilmeleri noktasında onları bilgilendirebilmektedir.

Taraflardan birinin arabuluculuğa başvuru teklifi aksi kararlaştırılmadıkça diğer tarafça otuz gün içinde olumlu bir şekilde cevaplandırılmalıdır (HUAK Md. 13/2). Eğer bu süre zarfında olumlu bir cevap verilmezse arabuluculuk teklifinin reddedildiği sonucu ulaşılır.

Arabuluculuk sürecinin başlaması, HUAK'nin 16. maddesinde düzenlenmektedir. Söz konusu düzenlemeye göre arabuluculuk sürecini, davanın açılmasından önce ve dava açıldıktan sonra olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Dava açılmadan önce arabuluculuk süreci tarafların ilk toplantıya davet edilmeleri ve taraflarla arabulucu arasında sürecin devam ettirilmesi konusunda anlaşmaya varılıp bu durumun bir tutanakla belgelendirildiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır. Dava açılmasından sonra arabuluculuk süreci ise mahkemenin tarafları arabuluculuğa davetinin taraflarca kabul edilmesi veya tarafların arabulucuya başvurma konusunda anlaşmaya vardıklarını duruşma dışında mahkemeye yazılı olarak beyan ettikleri ya da duruşmada bu beyanlarının tutanağa geçirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

II. TİCARİ UYUŞMAZLIKLARDA ZORUNLU ARABULUCULUK VE UYGULANABİLİRLİĞİ MESELESİ

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun getirilmesiyle birlikte ticari uyuşmazlıklar açısından zorunlu arabuluculuğun ne derece uygulanıp uygulanamayacağı tartışma konusu olmaktadır. Bu noktada ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun olumlu veya olumsuz etkilerinin ayrı ayrı tespit edilmesi, müessesinin uygulanabilirliği açısından da bilgi sahibi olunmasını sağlayacaktır. Bu kapsamda öncelikle ticari dava ve ticari dava çeşitleri üzerinde durulmuş, ardından da ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun özellikle icra hukukuyla bağ-

²⁰ Bkz., Yıldırım, Arabuluculuk, s. 754. Ayrıca bkz., Eroğlu, Orhan (2018). Medeni Usul Hukukunda Ön İnceleme. Bası 1, Ankara, s. 142.

lantılı olan bazı davalar açısından uygulaması incelendikten sonra olumlu ve olumsuz etkiler açıklanmaya çalışılacaktır.

A. Ticari Dava

Ticari dava, TTK'de ve diğer bazı kanunlarda belirlenen işler sebebiyle açılan ya da ticari işletmeyle ilgili uyumsuzlukları konu alan davalardır²¹. Ticari uyumsuzluklardan doğan davaların daha teknik bilgiyi gerektirdiği ve ticari hayatın sürekliliği göz önüne alındığında davaların daha seri çözülmesi ihtiyacı doğmuş ve ticari dava kavramı ortaya çıkmıştır²².

Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesinde ticari davaya konu olabilecek uyumsuzluklar ve bir davanın, ticari dava olarak kabul edilebilmesi için belirlenmiş kıstaslar yer almaktadır²³. Bu kıstasların ilki, kanunun saydığı belirli hükümlerde düzenlenen davalar, başkaca bir şartın varlığı aranmaksızın mutlak olarak ticari dava sayılır. İkinci kıstas, bir ticari işletmeyi ilgilendirmesi ve son kıstas her iki taraf için ticari iş sayılan hususlardan doğan davalar ticari dava olarak sayılır.

B. Ticari Dava Çeşitleri

Ticari dava çeşitleri tarafların sıfatı ve işin ticari işletmeyle ilgili olup olmadığı incelenmeksizin ticari dava olarak kabul edilen mutlak ticari davalar ile bir ticari işletmeyi ilgilendiren davalar ve her iki taraf için de ticari sayılan işlerden doğan davalar yani nispi ticari davalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Mutlak ticari davalar, TTK'nın 4. maddesinin birinci fıkrasında altı bent halinde düzenlenen davalar ile diğer kanunlardaki özel hükümler

²¹ Bkz., Börü, Levent/Koçyiğit, İlker (2013). Ticari Dava, Bası 1, Ankara, s. 7; Kayar, İsmail (2018). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku. Bası 5, Ankara, s. 104; Kaya, Mustafa İsmail/Tatlı, Burçak (2019). Ticaret Hukuku-I. Bası 2, Ankara, s. 81; Kurt Konca, Nesibe (2018). "Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk". Seta Perspektif, S.225, s. 4.

²² Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan/Nomer Ertan, Füsün (2015). Ticari İşletme Hukuku. Bası 4, İstanbul, s. 115; Arkan, Sabih (2018). Ticari İşletme Hukuku. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Bası 24, Ankara, s. 105.

²³ Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi (2017). Ticari İşletme Hukuku. Bası 16, İstanbul, s. 110; İnal, Tamer (2015). Ticari İşletme Hukuku. Bası 2, Ankara, s. 91; Kayıhan, Şaban/Yasan, Mustafa (2017). Ticaret Hukuku, Bası 5, Ankara, s. 71.

gereği ticari davalar olarak sayılan davalardır²⁴. Bunun dışında mutlak ticari dava olarak kabul edilen ve TTK dışındaki diğer kanunlarda düzenlenmiş olan davalar da mevcuttur. Örneğin Kooperatifler Kanunu'nun 99. maddesinden doğan hukuk davaları tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın mutlak ticari dava sayılmaktadır²⁵. Bu davaların mutlak olarak ticari dava sayılma sebebi; işin mahiyetinin ticari hayata özgü olması uyuşmazlığın çözümünün özel uzmanlık gerektirmesidir²⁶.

Mutlak ticari davalar dışında, nispi ticari davalar da söz konusudur. Nispi ticari davanın varlığı için tarafların tacir olması ve uyuşmazlığın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili olması şartları beraber bulunmalıdır²⁷. Yayılma kriteri açısından durum değerlendirildiğinde taraf-

²⁴ TTK MADDE 4/1: Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın;

a) Bu Kanunda,

b) Türk Medenî Kanununun, rehin karşılığında ödünç verme işi ile uğraşanlar hakkındaki 962 ilâ 969 uncu maddelerinde,

c) 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203, rekabet yasağına ilişkin 444 ve 447, yayın sözleşmesine dair 487 ilâ 501, kredi mektubu ve kredi emrini düzenleyen 515 ilâ 519, komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ilâ 545, ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcıları için öngörülmuş bulunan 547 ilâ 554, havale hakkındaki 555 ilâ 560, saklama sözleşmelerini düzenleyen 561 ilâ 580 inci maddelerinde,

d) Fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta,

e) Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde,

f) Bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde, öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır.

²⁵ Berberoğlu Yenişınar, Filiz (2019). Kooperatif Davaları, Bası 1, Ankara, s. 16; Coşkun, Mahmut (2019). Kooperatifler Hukuku. Bası 1, Ankara, s. 36, (Kooperatif); Üstün, Yusuf/Aydın, Muhittin (2017). Kooperatifler Hukuku, Bası 2, Ankara, s. 10; Şener, Oruç Hami (2016). Ticari İşletme Hukuku. Bası 1, Ankara, s. 131; Arkan, s. 113; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 124.

²⁶ Poroy/Yasaman, s. 117; Arkan, s. 108; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 118.

²⁷ Deliduman, Seyithan/Oruç, Yakup (2013). "Ticari Davalar". Yeni Türk Ticaret Kanununu Beklerken Sempozyum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi, 18(2), s. 106; Kayar, s. 106; Çelik, Aytekin (2017). Ticaret Hukuku. Bası 9, Ankara, s. 20; Arkan, s. 155; Şener, s. 131; İnal, s. 93; Börü/Koçyiğit, s. 24-25.

lardan birinin ticari işletmesiyle ilgili olan kira, satış gibi sözleşmeler diğer taraf açısından da ticari sayılsa da nispi ticari dava olarak kabul edilmez²⁸. Örneğin, bir tacirin ticari işletmesine dahil olmayan bir taşınmazı başka bir tacire iş yeri olarak kiraya vermesi, kiraya veren tacirin kendi işletmesiyle alakalı bir ilişki olmadığı için çıkabilecek uyuşmazlık ticari dava sayılmaz²⁹.

Türk Ticaret Kanunu'nda haksız fiil olarak düzenlenen örneğin haksız rekabete ilişkin fiillerden doğan davalar mutlak ticari dava sayılacağından nispi ticari dava şartlarını sağlayıp sağlamadığına bakılmaz³⁰.

C. Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuğun Uygulanabilirliği

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun uygulanabilirliği meselesi incelenmeden önce ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk ve şartları ile bazı davalar açısından bu arabuluculuğun etkileri üzerinde durulacaktır. İlgili tespitlerden sonra ticari davalarda zorunlu arabuluculuğun olumlu ve olumsuz etkileri açıklanmaya çalışılacaktır.

1. Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk

Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinin (A) bendi (Ek:6/12/2018-7155/20 m.) gereği TTK'nin 4. maddesinde ve diğer kanunlarda belirtti-

²⁸ Arkan, s. 115.

²⁹ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 126; Arkan, s. 115-116; Poroy/Yasaman, s. 117.

³⁰ Şener, s. 132; Çelik, s. 20; Arkan, s. 166; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 126. Haksız rekabet davalarının mutlak ticari dava olması hususunda bkz., Dinç, Serhat (2017). Türk Ticaret Kanunu'na Göre Haksız Rekabet Halleri ve Buna İlişkin Davalar. Bası 1, Ankara, s. 128; Çınar Karabağ, Nihal (2019). Türk Ticaret Kanunu'na Göre Haksız Rekabet ve Yaptırımları. Bası 2, Ankara, s. 175.

“... Ancak, her ne kadar davalılardan K2 ile K3 davacı şirketin eski çalışanları iseler de dosyaya celp olunan davalı şirketin ticaret sicil kaydına göre aynı zamanda davalı şirketin ortağı ve yöneticisi durumundadırlar. Davacı tarafın dava dilekçesindeki iddiaları bir bütün halinde davalıların davacı şirket aleyhine haksız rekabette bulundukları iddiasına yönelik olduğuna göre, davalı şirketle diğer davalılar arasındaki ilişkinin işbu davadaki iddialarla birlikte ticaret mahkemesinde değerlendirilerek çözümlenmesi gerektiğinden mahkemece davalılardan K2 ve K3 hakkında görevsizlik kararı verilmesi yerinde görülmemiş ve kararın bu nedenle davacı yararına bozulması gerekmiştir.” Bkz., Yargıtay 11. HD, E:2010/12834-K:2012/5560, www.lexpera.com, Erişim Tarihi: 25.11.2019

len ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır³¹. Bu hüküm ile arabulucuya başvurma bazı ticari davalar için zorunlu hale gelmiştir³². Düzenlemeye dikkat edildiğinde ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuğa gidilebilmesi için ilk şart ortada bir ticari davanın bulunmasıdır³³.

³¹ Ayrıca bkz., Kaya/Tatlı, s. 88-89; Karaca, Osman Umut (2019). “Dava Şartı Olan Arabuluculuk Kapsamındaki Sınai Mülkiyet Uyuşmazlıkları”. Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, 2019/1, s. 49-50.

“... Somut olayda dava faturaya dayalı olarak başlatılan icra takibine itirazın iptali talebine ilişkin olup, davanın konusunu alacak oluşturmaktadır. Bu nedenle uyuşmazlığın dava şartı olan arabuluculuk kapsamında olduğu kabul edilmiştir. Dava dilekçesinden dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmadığı anlaşıldığından 6325 sayılı hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk kanununun 18/A maddesi uyarınca dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.” Bkz., İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesi, E:2019/114-K:2019/209, www.lexpera.com, Erişim Tarihi: 14.10.2019. “... Somut olayda uyuşmazlık kambiyo senedine dayalı menfi tespit istemine ilişkin olup, kambiyo senetlerinin Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlendiği, bu tür davaların TTK'nın 4. maddesi uyarınca ticari dava niteliğinde olduğu hususları açıktır. Yukarıda belirtildiği üzere ticari davalarda konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuş olması dava şartı olarak kabul edilmiştir. İşbu davanın arabulucuya başvurulmaksızın açıldığı sabit olup, davanın esas bir paranın ödenmesine ilişkin olmakla, menfi tespit şeklinde borçlu olduğu iddia edilen kişi tarafından açılması durumunda da arabuluculuğa tabi olacağı kuşkusuzdur. Bu itibarla arabulucuya başvurulmaksızın açıldığı sabit olan davanın, dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar vermek gerekmiştir.” Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E:2019/504-K:2019/821, www.lexpera.com, Erişim Tarihi: 14.10.2019. “... 6102 sayılı TTK'nin 01/01/2019 tarihinde yürürlüğe giren 5/A maddesinin 1.fıkrası gereğince arabulucuya başvurmadan konusu bir miktar paraya ilişkin ticari dava açılmayacağından ve davanın arabulucuya başvurulmaksızın açıldığı sabit olduğundan herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğundan usulden reddine dair karar vermek gerekmiştir.” Bkz., Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E:2019/16-K: 2019/340, www.lexpera.com, Erişim Tarihi: 14.10.2019.

³² Zorunlu arabuluculuk kavramı için bkz., Azaklı Arslan, Betül (2018). “Zorunlu Arabuluculuk Faaliyetinin Niteliği Bakımından Arabulucunun Hukukî Sorumluluğu”. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(1), s. 190 vd.; Eler, s. 55.

³³ Bkz., Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet (2019). Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar. Bası 12, Ankara, s. 80; Paslı, Ali (2019). “Ticari İşletme ve Ticari Şirketleri Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi: Türk Ticaret Kanunu 5/A Maddesinin Yorumlanması”. Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Ed: Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Bası 1, Ankara, s. 15-16; Yardım, M. Ertan (2019). “Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuğa Başvuru

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk, dava konusunun bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerindeki uyuşmazlıkları kapsar³⁴. Zorunlu arabuluculuk ticari davalar için öngörüldüğü için tarafların tacir olmaması veya uyuşmazlığın ticari işletmeyle ilgili olup olmamasına bakılmamaktadır. TTK ve diğer özel kanunlar gereği ticari dava sayılan ve konusunun bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerini içeren tüm uyuşmazlıklar için arabuluculuğa başvuru zorunlu kılınmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinin (A) bendinde ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk, bir dava şartı olarak düzenlenmektedir. Dava şartı, bir davanın esasına geçilebilmesi için gerekli olan şartlardır³⁵.

2. Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuğun Uygulanabilirliği

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun getirilmesiyle bu durumun bazı olumlu ve olumsuz etkileri de ortaya çıkmıştır. Bu başlık altında bazı davalara yönelik zorunlu arabuluculuk uygulaması ile ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun olası olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilecektir.

a. Bazı Davalara Yönelik Zorunlu Arabuluculuk Uygulaması

Ticari davalarda zorunlu arabuluculuk ticari davalardan konusu bir miktar paranın ödemesi olan alacak ve tazminat talepleri olduğundan dolayı icra hukukuyla bağlantılı olan bazı davalarda uygulanıp uygulanmayacağı meselesi tartışmalıdır³⁶. Bu kapsamda menfi tespit davası, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz davaları, itirazın iptali ile tasarrufun iptali

ru". Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Ed: Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Bası 1, Ankara, s. 97.

³⁴ Ayrıca bkz., Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 80; Yardım, s. 99-100.

³⁵ Bkz. Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema (2017). Medenî Usul Hukuku, Bası 3, Ankara, s. 280. Uygulamada çıkabilecek sorunlar noktasında ayrıca bkz., Yazıcı Tıktık, Çiğdem (2019). "Ticari Davalarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Uygulamasının Temel İlkeler Bakımından Değerlendirilmesi". Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Ed: Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Bası 1, Ankara, s. 115-116, (Temel İlkeler).

³⁶ Bkz., Budak, Ali Cem (2019). "Ticari Davalarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk". Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi, 15(42), s. 31.

davasında zorunlu arabuluculuğun uygulanıp uygulanamayacağı üzerinde durulmaktadır.

aa. Menfi Tespit Davası

Adalet Bakanlığı ve bazı kurumlar tarafında çıkarılan rehber niteliğindeki yayınlarda menfi tespit davalarının zorunlu arabuluculuğa tabi olduğu belirtilmektedir³⁷. Ancak kanaatimizce menfi tespit davasında zorunlu arabuluculuk sürecine başvuru söz konusu olmamalıdır³⁸. TTK'nin 5/A maddesi de dikkate alındığında zorunlu arabuluculuk süreci için ticari bir dava ile bu davanın konusunun bir miktar paranın ödenmesi olması gerekir. Menfi tespit davası (İİK md. 72) ise kişinin borçlu olup olmadığının tespiti için açılan bir davadır³⁹. Bu açıdan durum değerlendirildiğinde menfi tespit davasında zorunlu arabuluculuk süreci uygulanmamalıdır.

bb. İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz Davaları

İhtiyati tedbir mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişiklik sebebiyle hakkın elde edilmesini engelleyen veya zorlaştıran ya da gecikme sebebiyle ciddi bir zararın ortaya çıkmasının önlenmesi amacıyla hakkı zarara uğrayacak kişinin talebi sonucunda mahkeme tarafından konulan geçici bir hukuki koruma yoludur⁴⁰. İhtiyati haciz ise para ve

³⁷ Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nın resmi internet sitesinde yer alan Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk isimli kitapta bu durum açıkça belirtilmektedir. Bkz., Koçyiğit, Alper/Bulur, Alper (2019). Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk. Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, Bası 1, Ankara, s. 67-68. Ayrıca bkz., Budak, s. 33; Kurt Konca, s. 5.

³⁸ Benzer şekilde bkz., Paslı, s. 18; Yardım, s. 100.

³⁹ Bkz., Ruhi, Ahmet Cemal/Ruhi, Canan (2018). İcra ve İflâs Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat Davaları. Bası 1, Ankara, s. 16; Coşkun, Mahmut (2017). İtirazın İptali-Menfi Tespit ve İstirdat-Tasarrufun İptali-İflas ve İflasın Ertelenmesi-Sıra Cetveli İtiraz Davaları. Bası 4, Ankara, s. 491, (Dava).

⁴⁰ Bkz., Erişir, Evrim (2013). Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri. Bası 1, İstanbul, s. 137; Tunç Yücel, Müjgan (2013). HMK Uyarınca Tahkimde İhtiyati Tedbir ve Delili Tespiti. Bası 1, Ankara, s. 28; Göksu, Mustafa (2014). "Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu". Hakan Pekcanitez'e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, s. 1256; Konuralp, Cengiz Serhat (2013). "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler". İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, LXXI (2), s. 228 vd.

teminat borçlarının ödenmesine hizmet eden, cebri icra işlemine güvence altına alan ve geçici hukuki koruma sağlayan bir icra çeşididir⁴¹.

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk açısından gerek ihtiyati tedbir gerekse ihtiyati haciz için arabuluculuğa başvurulması şart değildir⁴². Ancak arabuluculuğa başvurulmasıyla ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz için öngörülen süreler işlemez (HUAk Md. 18/A/16).

cc. İtirazın İptali Davaları

İtirazın iptali davalarında doktrindeki bir görüşe göre zorunlu arabuluculuğa başvurmak mümkündür⁴³. İtirazın iptali davasının açılmasındaki amaç, belirli bir alacağın varlığının tespiti olduğu için her ne kadar dilekçenin talep kısmında belirli bir miktar paranın ödenmesi doğrudan talep edilmiyor olsa da bu davalarda zorunlu arabuluculuğa başvurulmalıdır.

Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise itirazın iptali davasından önce arabuluculuğa başvurma şartı yoktur⁴⁴. İtirazın iptali davasındaki amaç itirazın ortadan kaldırılarak icra takibinin devamını sağlamaktır. Arabuluculuk sürecinde tarafların uyuşmazlık konusuna ilişkin anlaşmaları sonucunda icra takibini devam ettirmek mümkün değildir.

Kanaatimizce itirazın iptali davalarıyla ulaşılmak istenen sonuç takibin devamı ile alacağa kavuşmak olduğundan dolayı bu davalarda zorunlu arabuluculuğa başvurulması, bir miktar para alacağına ilişkin zorunlu arabuluculuk şartını karşılamaktadır.

dd. Tasarrufun İptali Davası

Tasarrufun iptali davası borçlunun alacaklıları tarafından borçlunun üçüncü kişilerle yapmış olduğu tasarruf işlemlerinin geçersizliği

⁴¹ Bkz., Önen, Ergun (1980). "İhtiyatî Haczin Kaldırılması Dâvası (İİK. m. 265)". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 37(1), s. 251-252.

⁴² Bkz., Budak, s. 33; Paşlı, s. 23.

⁴³ Bkz., Yılmaz, Abdülhamit (2018). "Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri". Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1), s. 226, (Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk); Budak, s. 33; Paşlı, s. 22.

İtirazın iptali davası için ayrıca bkz., Yılmaz, Yasemin Yücesoy (2014). Ticari Nitelikteki (Tacirler Arasındaki) Satış Sözleşmelerinde Satış Bedelinin Tahsili İçin Açılan İtirazın İptali Davaları. Bası 1, Ankara, s. 2 vd., (İtirazın İptali).

⁴⁴ Bkz., Yardım, s. 103.

sağlamak üzere açılan davadır⁴⁵. Adalet Bakanlığı'nın “*Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk*” kitabında tasarrufun iptali davasının zorunlu arabuluculuğa tabi olduğu belirtilmektedir⁴⁶. Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğa gidilebilmesi için ortada konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak davası bulunması gerektiğinden tasarrufun iptali davalarında zorunlu arabuluculuğa başvurulması mümkün değildir⁴⁷.

b. Etkileri Bakımından Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Uygulaması

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk uygulamasının kanatımızca olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilirken özellikle tarafların ticari itibarları ile uyuşmazlığın çözümündeki pratik durumlar dikkate alınmaktadır.

aa. Olumlu Etkileri

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun kabul edilmesinin ilk olumlu etkisi ticari işletmelerin sırları açısından kendini göstermektedir. Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğa başvurulması ve tarafların anlaşması durumunda somut uyuşmazlığa ilişkin dava açılmayacağından dolayı, yargılama esnasında gün yüzüne çıkması muhtemel ticari işletmeye ilişkin sırlar ve bilgiler, saklı kalmaya devam eder ve ortaya çıkmaz⁴⁸.

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun bir diğer olumlu etki kendisini yargılama giderlerinde göstermektedir. Ticari uyuşmazlıklar neticesinde açılan davalarda yargılama giderleri, arabuluculuğa baş-

⁴⁵ Bkz., Ercan, İsmail (2017). Uygulamacılar için İcra ve İflas Hukuku El Kitabı. Bası 3, Ankara, s. 807.

⁴⁶ Koçyiğit/Bulur, s. 67-68.

⁴⁷ Bkz., Ören, Onur (2019). “Tasarrufun İptali Davaları Zorunlu Arabuluculuk Kapsamında Değildir”. İstanbul Barosu Dergisi, 93(4), s. 75-76; Budak, s. 38.

⁴⁸ Bkz., Tuncer, s. 80 vd.; Albayrak, Adem (2019). “Türk Hukukunda Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk”. Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu (6-7 Aralık 2018), Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, s. 207, (Ticari). Arabuluculuğun yargılamayla karşılaştırıldığında üstün geldiği noktalardan bir tanesi de gizliliklidir. Bkz., Tanrıver, Sosyolojik Bir Bakış, s. 837.

vuru giderlerine oranla daha fazla olmaktadır⁴⁹. Bu noktada ticari uyuşmazlıklarda dava açılmadan arabuluculuğa başvurulması, maddi açıdan da lehe sonuçlar doğurmaktadır⁵⁰.

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun olumlu etkisi olarak değerlendirilebilecek diğer durum yargılamanın yükünün hafiflemesidir. Tarafların arabuluculuk sürecine başvurmaları ve bu süreçte anlaşmaları hâlinde konunun mahkemelere taşınması söz konusu olmaz. Ancak kanaatimizce her ne kadar mahkemelerin yükü azaltılsa da tarafları “zorunlu” olarak arabuluculuk sürecine yönlendirmek uygun değildir.

Ticari uyuşmazlıklarda tarafların dava öncesi hazırlık aşaması ile dava aşamasında, arabuluculuk sürecine oranla daha fazla emek ve enerji harcamaktadırlar⁵¹. Gerçekten sadece ticari davalar için değil bütün davalarda hem taraflar hem de taraf vekilleri çok fazla enerji harcamakta ve kendi haklılıklarını kanıtlama çabası içine girmektedirler. Hâlbuki arabuluculuk sürecinde tarafların, dava öncesi ve aşamasında olduğu gibi emek ve enerji harcamaları gerekmemektedir. Ayrıca arabuluculuk daha az masrafla ve süratli bir şekilde uyuşmazlığın çözümünü sağlamaktadır⁵². Bunun yanı sıra ticari dava açıldıktan sonra tarafların aralarındaki ticari ilişkiyi devam ettirmeleri de güç olmaktadır. Arabuluculuk sürecine başvurulması ise tarafların ilişkilerine devam etmesi mümkündür⁵³.

bb. Olumsuz Etkileri

Ticari uyuşmazlıklarda, her iki taraf da aynı hukuki statüye sahip olduğundan dolayı birbirlerine karşı bu bakımdan bir üstünlük sağlayamazlar. Bu sebepten dolayı ticari uyuşmazlıklardaki arabuluculuk görüşmelerinde diğer zorunlu arabuluculuk uygulamalarındaki gibi bir tarafın daha güçlü, diğer tarafın da daha zayıf konumda olduğundan bahsedilemez. Tarafların hukuki statülerinin eşitliği taraflara kendi menfaatlerini

⁴⁹ Bkz., Tuncer, s. 75 vd.; Albayrak, Ticari, s. 207.

⁵⁰ Arabuluculuk ücreti ve masraflar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Dost, Süleyman (2014). “Arabuluculuk Ücret ve Masrafları Hakkında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.115, s. 452 vd.; Özbek, Mustafa Serdar (2014). “Arabuluculuk Asgarî Ücret Tarifesinin Tahlili”. Ali Rıza Okur’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi, 20(1), s. 1123 vd.

⁵¹ Bkz., Albayrak, Ticari, s. 208.

⁵² Bkz., Kekeç, Elif Kısmet (2011). Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler. Bası 1, Ankara, s. 83 vd.

⁵³ Bkz., Tanrıver, Sosyolojik Bir Bakış, s. 837; Albayrak, Ticari, s. 208.

üstün tutma ve anlaşma noktasında menfaatlerinden ödün vermeme bakımından güç sağlamaktadır. Kanaatimizce bu durum ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun olumsuz yönünü oluşturur ve arabuluculuk görüşmelerinin anlaşmayla sonuçlanması diğer zorunlu arabuluculuk görüşmelerine oranla daha düşük olabilir⁵⁴. Ancak taraflar iş birlikçi-problem çözücü müzakere yöntemini belirleyerek uyuşmazlığın çözümüne destek verirlerse bu olumsuzluk ortadan kalkar.

Uyuşmazlığın başından itibaren anlaşmayacakları veya anlaşamayacakları açıkça belli olan tarafları, zorunlu arabuluculuk sistemine dâhil etmek, özellikle bazı talepleri açısından uygun sonuçlar doğurmaz. Sürecin uzaması tarafların daha fazla sorunla karşılaşmalarına sebep olabilir.

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun bir diğer olumsuz etkisi hakkın tam olarak teslim edilmesinin önüne geçmesinde kendisini göstermektedir. Şöyle ki kimi durumlarda kanaatimizce tarafların zorunlu şekilde arabuluculuk sürecine başvurmaları, uyuşmazlığa ilişkin dava açılması hâlinde daha fazla hak elde edecekken; daha azyyla yetinmelerine sebep olmaktadır. Bununla birlikte uyuşmazlığın en başından itibaren aslında anlaşamayacakları belli olan tarafların, zorunlu şekilde arabuluculuk sürecine tabi tutulmaları, zaman anlamında kayba uğranılması sonucunu da beraberinde getirmektedir.

SONUÇ

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri olan arabuluculuk ülkemizde yapılan yasal düzenlemelerle birlikte uygulama alanı bulmaktadır. Arabuluculuk, aralarında hukuki bir uyuşmazlık bulunan tarafların bir araya getirilmesi suretiyle uyuşmazlığa ilişkin olarak müzakerelerde bulunulması, bu sayede de kendilerinin çözüm üretmesi olanağının sağlanması amacıyla uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir

⁵⁴ İstatistiklere bakıldığında Türkiye geneli 2019 yılının Ocak ayından itibaren Ticari Arabuluculuk uygulamasına ilişkin gelen tutanaklardan karara bağlanan dosyaların %57 'sinin anlaşma ile sonlandığı, %43'ünün ise anlaşmama olarak sonlandığı görülmektedir.

Bu oranlar, Türkiye geneli 2018 yılının Ocak ayından itibaren İş Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk uygulamasına ilişkin gelen tutanaklara göre karara bağlanan dosyaların %66 'sının anlaşma ve %34'ünde anlaşmama şeklindedir.

İhtiyari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk ise Türkiye Geneli 2013 yılından itibaren %96'lık oranla anlaşma yönündedir. İstatistikler için bkz., <http://www.adb.adalet.gov.tr/Sayfalar/istatistikler/index.html>, Erişim Tarihi: 14.10.2019.

üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Zorunlu veya ihtiyari olarak birçok uyuşmazlıkta uygulama alanı bulan arabuluculuktan, özellikle tarafların serbestçe karar veremeyeceği durumlar ile aile içi şiddete ilişkin uyuşmazlıklarda söz edilemez. Zorunlu arabuluculuk uygulamasında önem arz eden bir durum kendini ticari uyuşmazlıklarda göstermektedir.

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk TTK'nin 5. maddesinin (A) bendinde düzenlenmektedir. Buna göre TTK'nin 4. maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması aranmaktadır. Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğa gidilebilmesi için ortada bir ticari davanın bulunması gerekmektedir. Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğa başvurulması bir dava şartı olarak kabul edilmektedir.

Arabuluculuğa kanaatimizce ön inceleme aşamasında başvurulması, tahkikat aşamasında ortaya çıkması muhtemel yargılama giderlerinden önüne geçilmesi noktasında olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğa başvurulmasının hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır. Olumlu etkilerin en önemlisi uyuşmazlığın dava açılmaksızın sona erdirilmesidir. Bir başka ifadeyle taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlık, mahkemelere taşınmaksızın, eğer mümkünse arabuluculuk sürecinde çözüme kavuşacaktır. Bu sayede tarafların ticari sırları açığa çıkmayacağı gibi aynı zamanda yargılamaya ilişkin birtakım giderlerden de taraflar kurtulmaktadır. Bununla birlikte arabuluculuk sürecinde taraflar, davaya hazırlık ve dava aşamasına oranla daha az enerji harcarlar. Hem davaya hazırlık hem de dava aşaması tarafları maddi ve manevi yönden yıpratmaktadır. Arabuluculuk sürecine başvurulmasıyla uyuşmazlık kısa sürede çözümlenerek davaya hazırlık ve dava aşamasındaki yıpratıcı durumlarla karşılaşılmasının önüne geçilmektedir. Ancak bütün bunlara rağmen kanaatimizce tarafları “zorunlu” şekilde arabuluculuğa yönlendirmek uygun değildir.

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğun olumsuz etkileri her iki tarafın da aynı hukuki statüye sahip olmalarında kendini gösterir. Taraflar, genel olarak eşit statüde olduklarından dolayı kendi menfaatlerini düşünerek anlaşmaya yanaşmayabilirler. İş uyuşmazlıklarında işçi-işveren ilişkisinde işçi daha zayıf konumda olduğundan dolayı arabuluculuk sürecine başvurarak uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak isteyebilir. Ancak ticari uyuşmazlıklarda özellikle maddi anlamda çoğu kez aynı

statüde yer alan tarafların, arabuluculuk sürecine başvurmaları kendi menfaatleriyle çelişki gösterebilmektedir. Ayrıca ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuğa başvurulması, dava açılmasıyla daha fazla hak elde etme imkânı varken kimi durumda daha azıyla yetinme sonucunu doğurabilir. Arabuluculuğun ticari uyuşmazlıklarda “zorunlu” olması daha fazla hak elde etme imkânının önüne set çeken bir durum olarak değerlendirilebilir. Tarafların, uyuşmazlığın başından itibaren anlaşmaya yanaşmayacakları belli olmakla birlikte zorunlu arabuluculuk sürecine mecburi olarak katılmaları hem taraflar hem de diğer süreçlerin işlemesi noktasında zaman kaybından öteye geçmeyecektir.

Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculukta, istatistiklere bakıldığında diğer arabuluculuk uygulamalarındaki anlaşma oranlarına ziyade daha düşük bir oranda anlaşma sağlandığı görülmektedir. Bu durum söz konusu müessesenin bilinirliğinin ve uygulanması yönündeki teşviklerin artmasıyla birlikte kanaatimizce artış gösterecektir.

KAYNAKÇA***

Akbulak, Yavuz (2018). “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk”. *Legal Hukuk Dergisi*, 16(181), s. 383-389.

Albayrak, Adem (2019). “Türk Hukukunda Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk”. *Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu (6-7 Aralık 2018)*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, s. 203-210, (Ticari).

Albayrak, Hakan (2018). “Eşitlik ve Tarafsızlık İlkelerinin Zorunlu Arabuluculuk Bağlamında Yeniden Değerlendirilmesi Zorunluluğu”. *GAUN JSS*, 17, s. 12-24, (Eşitlik ve Tarafsızlık).

Arkan, Sabih (2018). *Ticari İşletme Hukuku*. Bası 24, Ankara.

Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema (2017). *Medenî Usul Hukuku*, Bası 3, Ankara.

Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet (2019). *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*. Bası 12, Ankara.

Azaklı Arslan, Betül (2018). “Zorunlu Arabuluculuk Faaliyetinin Niteliği Bakımından Arabulucunun Hukukî Sorumluluğu”. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8 (1), s. 189-223.

*** Birden fazla yayını olan ya da aynı soyadını taşıyan ve bunlara yollama yapılan yazarların eserleri için dipnotlarda kısaltmalar kullanılmıştır.

Berberoğlu Yenipınar, Filiz (2019). Kooperatif Davaları, Bası 1, Ankara.

Bozdağ, Gonca Gülfem (2016). “Arabuluculuk ve Arabuluculuğun Ebeveynler Arasındaki Uluslararası İhtilaflarda Uygulanabilirliği”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XX (1), s. 101-136.

Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru (2011). “Fikrî Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk”. İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(2), s. 191-215.

Bölten, Kerim (2016). “Uzlaşma ve Arabuluculuk Yöntemlerinin Örf ve Adet Hukuku ve Kıta Avrupası Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi”. Legal Hukuk Dergisi, 14(157), s. 183-203.

Börü, Levent/Koçyiğit, İlker (2013). Ticari Dava. Bası 1, Ankara.

Budak, Ali Cem (2019). “Ticari Davalarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk”. Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi, 15(42), s. 25-40.

Castillejo y Peetsch, Rain Isabel Fernandez de (2018). “Familien-Mediation in Deutschland und die Besonderheiten grenzüberschreitender Fälle”, Uluslararası Arabuluculuk Sempozyumu, Ed: Ferhat Yıldırım, s. 13-22.

Coşkun, Mahmut (2017). İtirazın İptali-Menfi Tespit ve İstirdat-Tasarrufun İptali-İflas ve İflasın Ertelenmesi-Sıra Cetveli İtiraz Davaları. Bası 4, Ankara, (Dava).

Coşkun, Mahmut (2019). Kooperatifler Hukuku. Bası 1, Ankara, (Kooperatif).

Çelik, Aytekin (2017). Ticaret Hukuku, Bası 9, Ankara.

Çınar Karabağ, Nihal (2019). Türk Ticaret Kanunu’na Göre Haksız Rekabet ve Yaptırımları. Bası 2, Ankara.

Çiçek, Mustafa (2018). İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk. Bası 1, Ankara.

Deliduman, Seyithan/Oruç, Yakup (2013). “Ticari Davalar”. Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken Sempozyum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi, 18(2), s. 99-109.

Diñç, Serhat (2017). Türk Ticaret Kanunu’na Göre Haksız Rekabet Halleri ve Buna İlişkin Davalar. Bası 1, Ankara.

Dost, Süleyman (2014). “Arabuluculuk Ücret ve Masrafları Hakkında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 115, s. 449-476.

Durak, Yasemin (2013). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olan Arabuluculuk ve Medeni Hukuktaki Görünümü”. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(2), s. 55-76.

Eidenmüller, Horst/Wagner, Gerhard (2015). Mediationsrecht. 1. Aufl., Köln.

Ekmekçi, Ömer/Özekes, Muhammet/Atalı, Murat (2018). Hukuk Uyuşmazlıklarında İhtiyari ve Zorunlu Arabuluculuk. On İki Levha Yayıncılık, Bası 1, İstanbul.

Eler, Tuba (2019). Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Ercan, İsmail (2017). Uygulamacılar için İcra ve İflas Hukuku El Kitabı. Bası 3, Ankara.

Erginer, Umut Ozan (2017). “Arabuluculuk ve Gizlilik”. Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(9), s. 73-98.

Erişir, Evrim (2013). Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyatî Tedbir Türleri. Bası 1, İstanbul.

Eroğlu, Orhan (2018). Medeni Usul Hukukunda Ön İnceleme. Bası 1, Ankara.

Ersen Perçin, Gizem (2011). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri”. PPIL, 31(2), s. 177-201.

Gedik, Doğan (2018). “Arabuluculukta Gizliliğin İhlali Suçu”. Terazi Hukuk Dergisi, 13(148), s. 98-108.

Göksu, Mustafa (2014). “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyatî Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu”. Hakan Pekcanitez'e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16, s. 1253-1273.

Işık, Serpil (2019). “İsviçre’de Hukuk Uyuşmazlıklarının Alternatif Yollarla Çözülmesi Kapsamında Tahkim ve Arabuluculuk ile İsviçre Odaları Tahkim Kurumunun Önerdiği İsviçre Ticari Arabuluculuk Kurallarına Genel Bir Bakış”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(2), s. 452-469, (Genel Bakış).

Işık, Olcay (2011). “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Arabuluculuk Yönteminin Diğer Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ile Karşılaştırması”. Terazi Hukuk Dergisi, 6(64), s. 14-24, (Arabuluculuk).

- İnal, Tamer (2015). Ticari İşletme Hukuku. Bası 2, Ankara.
- Karaca, Osman Umut (2019). “Dava Şartı Olan Arabuluculuk Kapsamındaki Sınai Mülkiyet Uyuşmazlıkları”. Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, 2019/1, s. 47-55.
- Karacabey, Kürşat (2016). “Zorunlu Arabuluculuğun Hukukun Temel İlkelerine Aykırılığı ve Uygulanabilirliğine Dair Sorunlar”. Ankara Barosu Dergisi, 2016/1, s. 457-489.
- Kavasoğlu, Abdurrahman (2010). “Alman Usul Hukukunda Uyuşmazlıkların Mahkeme Dışı Çözüm Yolları ve Mediation”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, LXVIII (1-2), s. 197-218.
- Kaya, Sedat (2018). “7036 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu Çerçevesinde Bireysel İş Uyuşmazlıklarında Zorunlu Arabuluculuk”. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XXII (1-2), s. 209-261.
- Kaya, Mustafa İsmail/Tatlı, Burçak (2019). Ticaret Hukuku-I. Seçkin Yayıncılık, Bası 2, Ankara.
- Kayar, İsmail (2018). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku. Bası 5, Ankara.
- Kayihan, Şaban/Yasan, Mustafa (2017). Ticaret Hukuku, Bası 5, Ankara.
- Kekeç, Elif Kısmet (2011). Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler. Bası 1, Ankara.
- Kıyak, Emre (2018). Dönüştürücü Arabuluculuk-Problem Çözücü Arabuluculuk ile Uyumlaştırılması. Bası 1, Ankara.
- Koçyiğit, Alper/Bulur, Alper (2019). Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk. Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, Bası 1, Ankara.
- Konuralp, Cengiz Serhat (2013). “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre İhtiyati Tedbirler”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, LXXI (2), s. 225-275.
- Korkmaz, Fahrettin/Kıyak, Emre (2018). “7036 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunuyla 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununda Getirilen Değişikliklerin Değerlendirilmesi”. İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1), s. 31-56.
- Kurt, Resul (2018). “İş Yargısında “Arabuluculuk”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 135, s. 405-444.

Kurt Konca, Nesibe (2018). “Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk”. *Seta Perspektif*, 225, s. 1-6.

Oğuz, Özgür (2016). *Türk İş Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*. Bası 1, İstanbul.

Önen, Ergun (1980). “İhtiyatî Haczin Kaldırılması Dâvası (İİK. m. 265)”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 37(1), s. 251-279.

Ören, Onur (2019). “Tasarrufun İptali Davaları Zorunlu Arabuluculuk Kapsamında Değildir”. *İstanbul Barosu Dergisi*, 93(4), s. 74-78.

Özbay, İbrahim (2006). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, X (3-4), s. 459-475.

Özbay, İbrahim/Çelt, Damla Özden (2018). “Alman Arabuluculuk Kanunu (Mediationsgesetz; Mediation Act). *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XXII, (1-2), s. 147-153.

Özbek, Mustafa (2004). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarına Genel Bir Bakış”. *Erden Kuntalp’e Armağan, Cilt I, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul*, s. 261-292, (Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları).

Özbek, Mustafa Serdar (2014). “Arabuluculuk Asgarî Ücret Tarifelinin Tahlili”. *Ali Rıza Okur’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20(1), s. 1119-1156, (Tahlil).

Özgenç, Nuri Berkay (2015). *Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma*, Legal Yayıncılık. Bası 1, İstanbul.

Öz mumcu, Seda (2013). “Arabulucunun Rolü Kolaylaştırıcı ve Değerlendirici Arabuluculuk”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LXXI (1), s. 1369-1390, (Arabulucunun Rolü).

Öz mumcu, Seda (2015). “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Sürecinde Aktif Dinlemenin Rolü ve Önemi”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(133-134), s. 7-25, (Aktif Dinleme).

Öz mumcu, Seda (2019). “Arabuluculukta Tarafsızlık İlkesinin Görünümü ve Etik Kurallar Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1), s. 262-276, (Tarafsızlık İlkesi).

Paslı, Ali (2019). “Ticari İşletme ve Ticari Şirketleri Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi: Türk Ticaret Kanunu 5/A Maddesinin Yorumlanması”. *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*, Ed: Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Bası 1, Ankara, s. 13-25.

Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi (2017). Ticari İşletme Hukuku. Bası 16, İstanbul.

Ruhi, Ahmet Cemal/Ruhi, Canan (2018). İcra ve İflâs Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat Davaları. Bası 1, Ankara.

Şahin, Çağatay Serdar (2018). “İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk Uygulaması”. Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15(2), 2018, s. 75-114.

Şahin, Tuğçem/Çelik, Yasin/Ruhi, Ahmet Cemal (2018). Hukuki Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Rehberi. Bası 1, Ankara.

Şener, Oruç Hami (2016). Ticari İşletme Hukuku. Bası 1, Ankara.

Şıpka, Şükran (2007). “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı”nın Değerlendirilmesi”. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(12), s. 163-175.

Tanrıver, Süha (2006). “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 64, s. 151-177.

Tanrıver, Süha (2006). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Arabuluculuk Kurumuna Hukukî ve Sosyolojik Bir Bakış”. Fikret Eren’e Armağan, Yetkin Yayınları, Bası 1, Ankara, s. 821-842, (Sosyolojik Bir Bakış).

Tuncer, Zeynep (2016). “Arabuluculuğun Ticari Uyuşmazlıkların Çözümüne Sunduğu Avantajlar ve Bu Avantajların Etkin Kullanımına İlişkin Öneriler”. Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(2), s. 69-102.

Tunç Yücel, Müjgan (2013). HMK Uyarınca Tahkimde İhtiyati Tedbir ve Delili Tespiti. Bası 1, Ankara.

Uyumaz, Alper/Erdoğan, Kemal (2015). “Aile Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları”. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17(1), s. 119-169.

Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan/Nomer Ertan, Füsün (2015). Ticari İşletme Hukuku. Bası 4, İstanbul.

Üstün, Yusuf/Aydın, Muhittin (2017). Kooperatifler Hukuku, Bası 2, Ankara.

Yardımlı, M. Ertan (2019). “Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuğa Başvuru”. Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk,

Ed: Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Bası 1, Ankara, s. 89-110.

Yazıcı Tıktık, Çiğdem (2013). Arabuluculukta Gizliliğin Korunması. Bası 1, İstanbul, (Gizlilik).

Yazıcı Tıktık, Çiğdem (2019). “Ticari Davalarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Uygulamasının Temel İlkeler Bakımından Değerlendirilmesi”. Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Ed: Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Bası 1, Ankara, s. 113-125, (Temel İlkeler).

Yıldırım, Ferhat (2016). “Türk Hukuk Sisteminde Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk”. International Journal of Social Sciences and Education Research, 2(3), s. 748-762, (Arabuluculuk).

Yıldırım, Ferhat (2015). “Avusturya Hukukunda Hukuk Uyuşmazlıkları Arabuluculuk Federal Kanunu”. Terazi Hukuk Dergisi, 10(102), s. 108-113, (Çeviri).

Yılmaz, Dilşat (2012). “Türk ve Alman İdare Hukukunda Arabuluculuk ve Sulhe İlişkin Düzenlemeler”. Terazi Hukuk Dergisi, 7(70), s. 92-100, (Arabuluculuk).

Yılmaz, Abdülhamit (2018). “Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri”. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1), s. 219-238, (Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk).

Yılmaz, Yasemin Yücesoy (2014). Ticari Nitelikteki (Tacirler Arasındaki) Satış Sözleşmelerinde Satış Bedelinin Tahsili İçin Açılan İtirazın İptali Davaları. Turhan Kitabevi, Bası 1, Ankara, (İtirazın İptali).